

ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДІВЧАТ У ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

У статті проаналізовано історичні аспекти гендерної соціалізації підростаючого покоління та трудової підготовки дівчат у зарубіжній педагогіці попередніх періодів, доведено, що ці проблеми завжди були пов'язані між собою.

Ключові слова: соціальні ролі, гендерна соціалізація, трудова підготовка, трудова діяльність, трудове виховання.

В усі періоди розвитку людства диференціація трудової підготовки підростаючого покоління здійснювалася відповідно до соціальних ролей чоловіка і жінки. Тобто гендерна соціалізація відбувалася в тих видах трудової діяльності, які традиційно вважалися чоловічими або жіночими. Ці види діяльності допомагали хлопцям і дівчатам засвоїти норми, правила поведінки й уявлення про соціальні ролі та призначення чоловіка і жінки в суспільстві. Водночас поступово виникли стереотипи щодо суто чоловічих та суто жіночих видів трудової діяльності, а також, як зазначає В. Кравець, “первинний розподіл праці між чоловіком і жінкою визначив цілком різні умови існування представників різної статі, закріпив за чоловіком право на “зовнішню” діяльність, на засвоєння світу і панування над ним, а, отже – на роль суб’єкта історії, а за жінками – право на народження і виховання дітей, на влаштування дому і побуту” [4: 13].

Такий розподіл праці зберігався протягом тривалого часу (а подекуди існує й сьогодні) і привів до того, що жінки в суспільстві, як правило, посідали другорядні ролі, а дівчат в більшості випадків навчали лише домогосподарюванню та різних видів жіночого ремесла. Це доводять, наприклад, історико-педагогічні дослідження, так чи інакше пов'язані з освітою жіноцтва та трудовою підготовкою дівчат у різні етапи історії України (А. Вихрущ, Н. Гупан, М. Євтух, В. Кравець, Т. Лутаєва, Т. Тхоржевська, М. Ярмаченко та ін.), праці з історії розвитку освіти дівчат та гендерної проблематики (О. Аніщенко, І. Волкова, Л. Єршова, О. Кісь, Л. Применко та ін.), роботи з питань діяльності жіночого руху, гендерної соціалізації, гендерного виховання та освіти, міжстатевих стосунків, статевого виховання (М. Зубілевич, Г. Лактіонова, З. Нагачевська та ін.).

Мета даної публікації – проаналізувати історичні аспекти гендерної соціалізації підростаючого покоління та трудової підготовки дівчат у зарубіжній педагогіці попередніх періодів.

Зазначимо, що в Європі у період Середньовіччя жінки поступово інтегрувалися в “чоловічу” сферу діяльності. Вони відігравали роль трудового резерву, який мобілізували в разі потреби. Разом із тим жіноча праця була непостійною і погано оплачувалась. В епоху Відродження з'явилися школи для дівчат (як правило, приватні), а представниць жіночої статі почали навчати не лише рукоділлю, а й грамоті, літературі, мистецтву, музиці, іноземним мовам. Однак освіта, як і раніше, спрямовувалася на формування домашньої господарки [12].

Тобто ситуація не змінилася кардинально, а гендерна соціалізація дівчат, як і раніше, здійснювалася в традиційних жіночих видах трудової діяльності. Проте відбулися позитивні зрушення, пов'язані, насамперед, із тим, що в XV столітті “першим на європейському континенті теоретиком жіночої освіти” Е. Роттердамським запропоновано однакову програму навчання чоловіків і жінок [2: 864; 6: 30].

Таку ж позицію займав Т. Мор, який був переконаний у необхідності здійснення однакового виховання та однакової початкової освіти для дівчат і хлопців. Він вважав доцільним виховувати підростаюче покоління у процесі трудової діяльності та вперше в історії висунув ідею поєднання теоретичного навчання з працею. Т. Мор висловив думку, що всі діти мають вивчати в школах землеробство та займатися ним на оточуючих місто полях.

Окрім цього, кожен молодий чоловік чи жінка зобов'язані спочатку опанувати одне ремесло, а потім можуть вивчати інші ремесла за своїм вибором [3; 8].

Згодом ідеї Т.Мора щодо трудового виховання молоді та освіти дівчат підтримав та розвинув Т.Кампанелла у своїй праці “Місто Сонця”, де описує “уявлюване ним комуністичне суспільство, в якому немає експлуатації людини людиною, соціальної нерівності і пригнічення, здійснено суспільну організацію виробництва, запроваджено загальне трудове виховання і навчання дітей і дорослих”. У цьому суспільстві “всі діти з дворічного віку одержують однакове суспільне виховання під керівництвом наставників, які забезпечують розумовий, фізичний розвиток. Одночасно з цим водять їх у майстерні до шевців, пекарів, ковалів, столярів, живописців і т. п. для вивчення нахилів кожного”. Більш старші діти мали не тільки засвоювати основи наук, а й готувати себе до трудової діяльності (оволодівати різними ремеслами, ознайомлюватися із землеробством, скотарством) [8: 18-19].

Т. Кампанелла не лише чітко визначив зміст праці на кожному віковому етапі та висловив думку про її поєднання з навчанням, а й запропонував (уперше) спільне навчання хлопців і дівчат [5].

Позитивні зрушення у навчанні й вихованні підростаючого покоління, а відповідно й у гендерній соціалізації, відбулися й у XVII столітті, коли Т. Гоббс проголосив ідею природної рівності жінок і чоловіків. Його погляди принципово відрізнялися від попередників, які “наголошували або на вродженій дефективності жінки (Аристотель), або посилались на її підпорядкування чоловікові внаслідок гріхопадіння” [7: 48]. Проте вони ніяк не вплинули на організацію трудової підготовки дівчат, яка, як і раніше, спрямовувалася на виконання ними ролі хорошої дружини і матері, адже вважалося, що основним призначенням жінки є саме така діяльність.

Та попри це, вже на початковому етапі виникнення педагогічної науки Я. Коменським запропоновано до принципів побудови системи шкільної освіти віднести рівні права і можливості жінки з чоловіком у навчанні й освіті. Крім цього, педагог вніс у педагогіку нове для того часу поняття – “виховання в праці”, адже був переконаний у необхідності привчання дівчат і хлопців до господарства і праці в материнській школі, та навчання ремеслу у школі рідної мови [5]. Я. Коменський радив батькам “уникати такого стану, коли діти перебувають у бездіяльності”, та привчати їх до повсякденної праці [8: 19].

Ще більше уваги освіті жіноцтва в цілому та трудовій підготовці зокрема, почали надавати у Новий час і в епоху Просвітництва. З'явилися твори, автори яких доводили, що дівчатам конче потрібна освіта. Відтак жінки отримали більш широкий доступ до навчання, активно долучалися до суспільних процесів, значна частина з них почала працювати і стала економічно незалежною.

У ці періоди вчені (Дж. Локк, Дж. Беллерс, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці та ін.) вказували на необхідність здійснення трудової підготовки підростаючого покоління. Проте одні з них наголошували на необхідності ознайомлення хлопців (джентльменів) із різними ремеслами; інші, підтримуючи ідею широкої освіти народних мас, пропонували утримувати школи частково за рахунок дитячої праці або висловлювали пропозицію щодо поєднання навчання з продуктивною працею учнів.

Зокрема, Дж. Беллерс послідовно розвивав думку про виховне значення праці. На основі аналізу навчальної роботи в існуючих у ті часи школах він дійшов висновку, що в них панує неробство. На його думку, відсутність праці псує, розбещує дітей, підриває їхні моральні сили. Враховуючи вищезазначене, педагог виступав за поєднання навчання з працею, вважав, що лише за таких умов можливий належний фізичний, розумовий і моральний розвиток дитини. Він наголошував, що праця дітей обов'язково має бути продуктивною, адже “пуста дитяча праця лишає дитячий розум пустим” [8: 21].

Дещо подібною до поглядів Дж. Беллерса була позиція Ж.-Ж. Руссо. Він виходив із того, що праця виступає обов'язковою умовою життя людини в суспільстві та мірилом її гідності, а “кожний бездіяльний громадянин – багатий чи бідний, сильний чи слабкий – є шахрай”. Тому слід готувати підростаюче покоління до трудової діяльності, беручи до уваги

те, що “не розмови про працю, не спостереження за практичною діяльністю людей, а активна постійна участь у корисних трудових справах розвиває у дітей не тільки повагу і любов до праці, а й уміння працювати, трудові здібності, прагнення до самостійної роботи і зневагу до неробства”. На думку Ж.-Ж. Руссо, мета дитячої праці “не в тому, щоб підготувати до якоїсь одної спеціальності, а в тому, щоб озброїти основними навичками трудової діяльності взагалі” [там само, с. 21-22].

Ж.-Ж. Руссо (на відміну від Дж. Беллерса) чітко розрізняв види праці для хлопців і дівчат. Так, хлопців 12-15-річного віку педагог пропонував навчати різних ремесел, садівництва, землеробства, а до кола предметів навчання дівчат включав “шиття, вишивання, плетіння мережива” [5: 256]. Зазначену різницю щодо трудового виховання представників різних статей добре ілюструє його роман “Еміль, або про виховання”, де поміж іншого Ж.-Ж. Руссо пише, що Еміль “добре знає землеробську справу, вміє володіти заступом і мотикою, вміє користуватися токарним верстатом, орудувати інструментами багатьох ремесел” [8: 22]. Він також надає характеристику майбутній дружині головного героя – Софії. Зокрема, автор пише, що вона вивчила “всі тонкощі господарства”, “добре знайома з кухнею і кладовою, знає ціни їстівних запасів; розуміється на них, уміє вести рахунки” [5: 256].

Значну увагу трудовому вихованню дітей приділяв Й. Г. Песталоцці, який у своєму маєтку Нейгофі організував притулок для сиріт і дітей із найбідніших сімей, де спробував поєднати навчання з фізичною працею дітей. Його вихованці “працювали на прядильних і ткацьких верстатах, а влітку, крім того, виконували городні і польові роботи” [8: 23].

Й. Г. Песталоцці вважав, що “праця може дати належний педагогічний ефект, якщо вона правильно організована, уміло і послідовно використовується” [5: 297]. Він указував на необхідність урахування різниці між чоловічою і жіночою промисловою працею при формуванні у дітей початкових умінь. У хлопців педагог рекомендував формувати силу руки, а у дівчат – спритність пальців [там само, с. 301]. Як і його попередники, Й. Г. Песталоцці розглядав трудову діяльність як “могутній засіб морального становлення особистості, розвитку її фізичних сил, розумових здібностей, підготовки до життя”. Він вважав, що “не можна виховати з дитини корисного громадянина, не привчаючи її з ранніх років до праці” [8: 23].

Досить цікавою та передовою для свого часу була й позиція філантропістів, які з метою підвищення ефективності трудового гарту вихованців шкіл рекомендували: змалку формувати працелюбність і старанність, правильне ставлення до трудової діяльності; привчати дітей до ручної праці з ранніх років; залучати дітей до виготовлення найпростіших іграшок; запровадити працю як навчальний предмет у школу; підносити освітньо-виховне значення праці; використовувати вимірювальні інструменти; запровадити у школі картонажні роботи, моделювання і конструювання з використанням різних матеріалів; відвідувати майстерні ремісників з метою ознайомлення дітей зі знаряддями праці і облаштуванням майстерні. Крім того, Й. Базедов (засновник філантропізму) пропонував для навчання дітей прийомів праці залучати ремісників. Дещо іншу думку стосовно цього мав філантропіст Б. Бланше, який був переконаний, що цю справу мають виконувати вихователі, які попередньо самі опанували різні ремесла. Для цього він “вперше уклав і опублікував ряд методичних посібників з ручної праці” [5: 320-321].

Як бачимо, зарубіжними вченими зроблено чимало спроб упорядкувати підготовку підростаючого покоління до майбутньої трудової діяльності, але із загального процесу далеко не завжди виокремлювали трудову підготовку дівчат. У більшості випадків їх готували лише до праці в домашньому господарстві. Це можна пояснити тим, що в суспільстві тривали суперечки щодо соціального статусу жінок і необхідності для них загальної та професійної освіти.

Так, Ж.-Ж. Руссо у своєму творі “Еміль, або про виховання”, з одного боку, доводить необхідність освіти для жінок, а з іншого, пише про те, що серйозна освіта для жінок не обов’язкова, оскільки вони живуть більше почуттями, ніж розумом. На його думку, “жінка створена для того, щоб поступатись чоловікові” [10: 485]. Німецький педагог І. Кампе в

“Батьківських порадах моїй дочці” вказує на перевагу чоловіка над жінкою, на її залежність від чоловіка. Він також пише, що призначення жінки бути “швачкою, ткалею, панчішницею й куховаркою”, а зона її існування має знаходитися “між дитячою й кухнею, льохом, коморою, двором і садом” [13: 88; 14: 154].

Протягом XIX століття в Європі трудовій підготовці дівчат почали надавати все більш вагомого значення. Так, на початку століття в Німеччині одним із завдань національного виховання була підготовка не лише хлопців, а й дівчат до життя. Для його виконання у процесі виховання дбали, щоб молоді люди розуміли, що, працюючи на благо країни, вони працюють для себе, а тому налаштовувалися на активну участь у трудовій діяльності [5].

Зазначене певною мірою стало наслідком встановлення капіталістичного ладу та стрімкого розвитку промисловості, яка потребувала та широко використовувала працю жінок і дітей. Як результат, на початку XIX століття “працююча жінка” стала прикметою часу. В Англії, а дещо згодом у Німеччині й Франції, організували школи, де у сільських дівчат формували навички, необхідні для роботи в якості покоївки. Пізніше при мануфактурах відкрили курси, на яких дівчата навчалися ткацтву та здобували професійні навички роботи з машинами і верстатами [4: 184].

У цей період поширення освіти почали розглядати у тісному зв'язку з трудовою підготовкою молоді та її соціалізацією. Так, у Франції передачу індивідам спеціальних знань, необхідних для виконання різних категорій робіт, сенсімоністи проголосили одним із завдань виховання. Ш. Фур'є критикував існуючу систему освіти, в якій, зокрема, були відсутні елементи трудового виховання, тоді як для людини потреба у праці є природним явищем. Метою виховання він уважав усебічний розвиток підростаючого покоління, зокрема, розвиток “індустріальних навиків, потягів і суспільних почуттів” [5: 397].

Обґрунтовуючи свою педагогічну концепцію, Ш. Фур'є довів, що вже з 2-3 років дитину можна привчати до праці через наслідування старших дітей, під час ігрової діяльності та ін. Поступово трудова діяльність має ставати більш складною. Зокрема, дівчинка віком 4,5 роки повинна вміти “вимити 120 тарілок за півгодини, не розбивши жодної, обчистити певну кількість яблук у вказаний час, розсортувати крупи, розпалити і загасити вогонь”. Ш. Фур'є вважав, що “дитяча кухня, обладнана мініатюрним начинням, служить меті трудового виховання, розвиває витонченість почуттів і сприяє наочному ознайомленню з продуктами рослинного і тваринного світу, викликає інтерес до ботаніки і агрономії, зоології, хімії та інших наук”. На його думку, робота на кухні розвиває у дитини смак і нюх, а в майстерні чи на городі – підштовхує до здобуття знань [там само, с. 399-400]. Ш. Фур'є великого значення надавав трудовому вихованню, а також такій його формі як суспільно корисна робота дітей, організованих у колективи (ця ідея була висунута ним уперше). Водночас, як підкреслює В. Кравець, у педагогічній концепції вченого зроблено “сильний ухил” у бік трудового виховання та переоцінено трудові можливості дітей [там само, с. 405].

Більш адекватними до трудових можливостей хлопців і дівчат були погляди Р. Оуена, які він подає у працях “Книга про новий моральний світ”, “Нове існування людини на землі”, де наголошує на необхідності поєднання навчання з фізичною працею. На практиці цю ідею Р. Оуен реалізував в організованих ним школах [8]. У цих закладах, у порівнянні з попередниками, поєднання навчання з продуктивною працею учнів і теоретично, і практично було поставлене на більш високому рівні. Так, у створеному Р. Оуеном “Новому інституті формування характеру” учні початкової школи вивчали садівництво, ремесло, побутову працю, а для працюючих підлітків під час вечірніх занять здійснювалася професійна підготовка, навчання поєднувалося з продуктивною працею на фабриці. У школах колонії “Нова гармонія” поєднували елементарну і підвищену освіту з технічною підготовкою учнів у галузі промисловості і землеробства. Для цього їх навчали ремесла (токарного, теслярського, ковальського), сільськогосподарської праці, шиття, в'язання, кулінарії [5: 411, 424].

Подібною до поглядів Р. Оуена були думки В. Вейтлінга. Він також відводив праці значне місце у процесі виховання, бо вважав її джерелом благополуччя людей. В. Вейтлінг

висловлював пропозицію щодо організації таких шкіл, де учні 6-15-річного віку поряд із загальною освітою зможуть отримувати різнобічну трудову підготовку та ознайомляться з професіями, що значно полегшить вибір ними майбутньої спеціальності. Педагог пропонував для всіх хлопців і дівчат віком від 15 до 18 років створити “промислову армію праці”, де протягом трьох років (по шість годин на день) молодь оволодіватиме однією або кількома професіями [там само, с. 427].

Як бачимо, до другої половини XIX століття висловлено чимало цікавих ідей, які в наступні історичні періоди стали теоретичною основою трудового виховання молоді. Серед найбільш значущих із них: визнання виховного значення праці та її впливу на розвиток та соціалізацію особистості; диференціація трудової підготовки відповідно до статі та віку дітей; обґрунтування необхідності привчання дітей з ранніх років до доступної, посиленої, різноманітної й повсякденної праці, а також визначення їхніх професійних інтересів і нахилів; поєднання навчання з працею; організація політехнічного навчання, продуктивної праці, суспільно корисної роботи та професійної підготовки учнів та ін. Крім цього, було накопичено значний досвід організації трудової підготовки дітей різних вікових груп, який, зокрема, дозволив визначити орієнтовний зміст трудового навчання та виховання хлопців і дівчат, переконав у необхідності й доцільності запровадження праці у школу в якості навчальної дисципліни та залучення до трудової підготовки підростаючого покоління представників виробничої сфери.

У подальшому це стало підґрунтям для широкого запровадження у школах навчальних дисциплін трудового спрямування. Як відомо, першою країною, де в 1866 році в усіх початкових школах і вчительських семінаріях ввели обов’язковий навчальний предмет “Ручна праця” стала Фінляндія. Згодом трудова підготовка молоді отримала розвиток та обґрунтування в багатьох країнах Європи (Німеччина, Франція, Англія, Норвегія, Швейцарія та ін.) та в Америці.

Зокрема, швейцарський педагог, один із теоретиків трудової школи Р. Зейдель, наголошував, що наріжним каменем гармонічного виховання має бути трудове виховання, трудовий принцип і трудовий метод навчання. Він надавав значної уваги не навчанню ремеслу, а ручній праці, постановка якої базується на досягненнях педагогічної науки. Р. Зейдель вважав, що ручна праця не самоціль, а метод виховання, що навчання ручній праці повинно збуджувати в учнів бажання трудитися та привчати їх знаходити в цьому задоволення. На його думку, трудова школа мала вести учня через трудовий процес до загальної освіти та гармонійного розвитку [9; 11].

Дещо іншу позицію обіймав Г. Кершенштейнер. Він був переконаний, що трудова школа веде через професійний труд старшокласників до тієї частини загальної освіти, яка необхідна для певної професії. Виходячи з цього, педагог особливу увагу приділяв додатковим школам, де навчалися випускники початкової школи, які не досягли 18-річного віку. У цих школах вони отримували професійну освіту та загальноосвітні знання, які були необхідні для успішного опанування того чи іншого фаху [11: 48].

Г. Кершенштейнер обґрунтував теорію “громадянського виховання” і “трудової школи”, відповідно до якої школа повинна виховувати підростаюче покоління “у дусі беззастережної слухняності, відданості державі”, а тому кожен учень “мусить оволодіти професією як засобом служіння державі, вбачати в цьому мету свого життя” [1: 405-406].

Дж. Дьюї широко застосовував трудовий метод у своїй “соціальній школі”, де центром життя була ручна праця, а саме: текстильна промисловість і виготовлення одягу; робота з деревом і металом; робота на кухні. Такі заняття мали привчити дітей до праці, ознайомити їх із різними видами трудової діяльності, допомогти зрозуміти сутність того чи іншого виду ручної праці та оцінити його [11].

Отже, у зарубіжній педагогіці попередніх періодів значну увагу приділяли трудовій підготовці підростаючого покоління, зокрема, дівчат, вважали її досить дієвим засобом підготовки до дорослого життя, до майбутньої трудової діяльності. У багатьох випадках трудову підготовку дівчат вибудовували з урахуванням статі та гендерних стереотипів. Як

наслідок, підготовка дівчат до праці сприяла їхній гендерній соціалізації, була тісно пов'язана з нею. Дослідження особливостей останньої може бути здійснене в подальших наукових розвідках.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. П. Волкова. – К.: Академія, 2002. – 576 с.
2. Женское образование // Энциклопедический словарь / Под ред. К. К. Арсеньева и Ф. Ф. Петрушевского. – С.-Пб.: Изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон, 1893. – Т. 11 А: Домицин – Евреинова. – С. 864-873.
3. История педагогики / Под ред. Н. А. Константинова, Е. Н. Медынского, М. Ф. Шабаевой. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1955. – 587 с.
4. Кравець В. П. Історія гендерної педагогіки: навч. посіб. / В. П. Кравець. – Тернопіль: Джура, 2005. – 440 с.
5. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. / В. П. Кравець. – Тернопіль: Книж.-журн. вид-во “Тернопіль”, 1996. – 436 с.
6. Нагачевська З. І. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (II половина XIX ст. – 1939 р.): [монографія] / Зіновія Нагачевська. – Івано-Франківськ: Вид. Третяк І. Я., 2007. – 764 с.
7. Основи теорії гендеру: навч. посіб. / В. П. Агеєва, В. В. Близнюк, І. О. Головашенко [та ін.]. – К.: К.І.С., 2004. – 536 с.
8. Пащенко І. А. Суспільно корисна праця учнів 5-8 класів сільських шкіл як засіб морального виховання: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.730 / І. А. Пащенко. – К., 1967. – 332 с.
9. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Пед. думка, 2001. – 516 с.
10. Руссо Ж.-Ж. Эмил, или О воспитании / Ж.-Ж. Руссо // Педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1981. – Т. 1. – С. 19-592.
11. Синицкий Л. Д. Трудовая школа, её принципы, задачи и идейные корни в прошлом / Л. Д. Синицкий. – Х.: Книгоизд-во “Союз” Харьков. кредитного союза кооперативов, 1919. – 187 с.
12. Слюсаренко Н. В. Праця як засіб гендерної соціалізації дівчат: від витоків до сьогодення / Н. В. Слюсаренко // Збірник наукових праць. Педагогічний альманах. Випуск 2. – Херсон: РПО, 2007. – С. 233-240.
13. Шарко А. А. Епоха просвітництва як один з етапів розвитку гендерної освіти / А. А. Шарко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія. Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк, 2009. – Вип. 5. – С. 85-90.
14. Glucks E. Geschlechtsbezogene Pädagogik. Ein Bildungskonzept zur Qualifizierung koedukativer Praxis durch parteiliche Mädchenarbeit und antisexistische Jungenarbeit / E. Glucks. – Votum Verlag. – Munster, 1994. – 254 S.

Слюсаренко Н.В.

ГЕНДЕРНАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ ТРУДОВОЙ ПОДГОТОВКИ ДЕВОЧЕК В ЗАРУБЕЖНОЙ ПЕДАГОГИКЕ: ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В статье проанализированы исторические аспекты гендерной социализации подросткового поколения и трудовой подготовки девочек в зарубежной педагогике предыдущих периодов, доказано, что эти проблемы всегда были связаны между собой.

Ключевые слова: социальные роли, гендерная социализация, трудовая подготовка, трудовая деятельность, трудовое воспитание.

Slusarenko N.V.

GENDER SOCIALIZATION AND PROBLEMS OF LABOUR TRAINING OF GIRLS IN FOREIGN PEDAGOGY: HISTORICAL ASPECTS

The article analyses the historical aspects of gender socialization of growing generation and labour training of girls in foreign pedagogy of previous periods. It is proved that these problems were always connected.

Key words: social roles, gender socialization, labour training, labour activity, labour upbringing.